

Citation:

E. Havinga, Levensbericht A.J. Haagen Smit, in:
Jaarboek, 1977, Amsterdam, pp. 191-192

Herdenking van

A. J. Haagen Smit

(22 december 1900—17 maart 1977)

door E. Havinga

Op 17 maart 1977 is in de Verenigde Staten overleden onze oud landgenoot Dr. A. J. Haagen Smit, emeritus hoogleraar aan het California Institute of Technology.

Arie Jan Haagen Smit werd in 1900 te Utrecht geboren waar hij zijn jeugd doorbracht en chemie ging studeren. In het vak van zijn keuze, de organische chemie, was hij een leerling van Professor van Romburgh en daarna van diens opvolger Professor L. Ruzicka bij wie hij in 1929 promoveerde over „Onderzoekingen op het gebied van de sesquiterpenen Guajol, Azulenen, Farnesol, Copaeen.” Dit proefschrift toonde reeds Haagen Smit's zorgvuldige manier van werken, zijn analytische bekwaamheid en de directe logische opzet van zijn proeven, die ook zijn latere werk zou kenmerken. Toen Ruzicka Utrecht voor Zürich verwisselde bleef Haagen Smit op zijn post, gaf als oudste hoofdassistent leiding aan het laboratorium waar van Romburgh als emeritus het directoraat waarnam, en hield de zaken draaiende tot Professor F. Kögl naar Utrecht kwam. Het was typerend voor Haagen Smit dat hij ook met Kögl, die een heel nieuwe richting in de organische chemie in ons land bracht, succesvol heeft samengewerkt en een belangrijk aandeel heeft gehad in het bekende onderzoek over plantengroeistoffen.

In 1936 nam hij een aanbod aan voor een plaats in de staf van Harvard University en reeds een jaar daarna werd hij professor aan het Caltech te Pasadena (Cal.). Door de kwaliteit van zijn onderzoekingen en door zijn prettige positief gerichte persoonlijkheid werd hij een van de steunpilaren van dit beroemde centrum waar hij zijn verdere leven werkzaam bleef en grote bekendheid verwierf. Ook nadat hij emeritus geworden was bleef hij in Pasadena wonen en werken.

De veelzijdige kennis en ervaring in de organische chemie waren de basis voor voortgezette studies over plantenstoffen. Spoedig werd zijn aandacht ook gericht op de in het gebied waar hij woonde (Los Angeles en omgeving) optredende „smog”.

Lang voordat anderen zich ook maar bewust werden van de gevaren van luchtverontreiniging zag Haagen Smit de mogelijke gevolgen in. Hierdoor en door zijn wetenschappelijke belangstelling gedreven begon hij als eenling zonder ophef en met even simpele als ingenieuze proeven een jaren durend systematisch onderzoek naar het chemisme van de smogvorming. Zo werden stukjes rubber (autoband) gebruikt als toetsmateriaal om de agressiviteit van de in de lucht aanwezige verontreinigingen te meten. Op grond van zeer vele klassieke, perfect uitgevoerde analyses en gesteund door zijn grote veelzijdige kennis van de chemie heeft Haagen Smit reeds voor 1950 onderkend dat door zonlicht geïnduceerde reacties van koolwaterstoffen en nitreuze dampen alsmede ozonvorming een hoofdrol spelen.

Als een werkelijke pionier trok hij reeds toen de hoofdlijnen van wat later in verfijnde studies door hemzelf en door vele anderen is uitgewerkt.

Karakteristiek voor Haagen Smit was dat hij door zijn grondige experimentele werk en kennis voor zaken en door zijn gevoel voor humor op den duur het vertrouwen wist te verwerven zowel van de industriële leiders als van de autoriteiten.

Hij gaf enerzijds goed doordachte, uitvoerbare adviezen aan de industrie en bevorderde anderzijds wettelijke maatregelen en normen die niet perfectionistisch maar zinvol en haalbaar waren. Hij heeft het op deze wijze bestrijden van luchtverontreiniging tot een levenstaak gemaakt en daarbij, ondanks aanvankelijke tegenwerking, waarschijnlijk juist door zijn onbevengene instelling en wetenschappelijk hoge niveau ook in de praktijk opmerkelijk veel kunnen bereiken. Hij kreeg tenslotte vele belangrijke onderscheidingen, onder andere in 1973 de National Medal of Science uitgereikt door de President van de Verenigde Staten en in 1974 de in Keulen uitgereikte Rheinland Preis für Umweltschutz. Een sprekend bewijs van waardering ontving Haagen Smit op 7 januari 1977, toen een laboratorium (van de California Air Resources Board) naar hem genoemd werd, een eerbewijs dat in de Verenigde Staten slechts zelden aan een geleerde nog tijdens zijn leven gebracht wordt.

Mevrouw en Professor Haagen Smit bleven ook toen zij in de Verenigde Staten genaturaliseerd waren en daar tientallen jaren gewoond hadden sterke belangstelling voor ons land behouden. Vele Nederlanders hebben grote steun en gastvrijheid van hen ondervonden.

Moge in deze korte schets iets doorklinken van de bewondering en de genegenheid die zeer velen voelen voor de toegewijde, begaafde onderzoeker en bovenal de hartelijke, intensief levende mens Arie Haagen Smit.